

**COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО НЕДЯЛКОВ С/У БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 44241/98)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

3 ноември 2005

Решението става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Същото може да е предмет на редакционен преглед.

По делото Недялков с/у България,

Европейският съд по правата на човека (Първо отделение), заседаващо в състав:

Г-н К. Л. РОЗАКИС [C.L. ROZAKIS], *Председател*,

Г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],

Г-н А. КОВЛЕР [A. KOVLER],

Г-жа Е. ЩАЙНЕР [E. STEINER],

Г-н К. ХАДЖИЕВ [K. HADJIEV]

Г-н Д. СПИЛМАН [D. SPIELMANN],

Г-н С.Е. ЙЕБЕНС [S.E. JEBENS], *съдии*,

и Г-н С. НИЛСЕН [S. NIELSEN], *Секретар на отделението*,

В разпоредително заседание, проведено на 13 октомври 2005,

Постанови настоящото решение на посочената по-горе дата:

ПРОИЗВОДСТВО

1. Делото е образувано по жалба (№ 44241/98) срещу Република България, подадена на 4 февруари 1998 до Европейската комисия по правата на човека (“Комисията”) на основание предишния член 25 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (“Конвенцията”) от българския гражданин, г-н Иво Методиев Недялков [Ivo Metodiev Nedyalkov], (“жалбоподател”).

2. Жалбоподателят се представлява от адвокат Д. Проданов [D. Prodanov] от Софийската адвокатска колегия. Българското правителство (“Правителството”) се представлява от неговия агент, г-жа М. Коцева [M. Kotzeva] от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди по-специално, че при ареста му не бил изправен пред съдия, че задържането му под стража било необосновано и прекомерно дълго, че нямал достъп до съдебен контрол в достатъчен обхват върху задържането и че наказателното производство срещу него не било проведено в разумен срок.

4. Жалбата е внесена в Съда на 1 ноември 1998, когато влиза в сила Протокол № 11 към Конвенцията (член 5, алинея 2 от Протокол № 11).

5. Жалбата е разпределена на Първо отделение на Съда (член 52, алинея 1 от Правилника на Съда).

6. С решение от 5 септември 2002 съставът обявява жалбата за частично недопустима. С решение от 17 юни 2004, той обявява жалбата в останалата ѝ част за допустима.

7. На 1 ноември 2004 Съдът променя състава на своите отделения (член 25, алинея 1). Настоящото дело е разпределено на новообразуваното Първо отделение (член 52, алинея 1).

8. Жалбоподателят представя писмено становище относно съществуването на спора, но не и Правителството (член 59, алинея 1 от Правилника).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

9. Жалбоподателят е роден през 1966 и живее в гр. София.

A. Контекстът на делото

10. През 1993 жалбоподателят учредил акционерно дружество “Ийст Уест Интернешънъл” [East West International], на което бил основен акционер и член на съвета на директорите до март 1994. След тази дата станал член на надзорния съвет. Няколко месеца след създаването му, дружеството увеличило капитала си чрез публично предлагане на ценни книжа. То обещало на инвеститорите значими дивиденди.

11. В края на 1994 година, дружеството изпаднало в затруднение и стойността на акциите му се понижала. Хиляди дребни вложители били лишени от всякаква печалба и от вложения капитал. Случаят получил широк отзвук в медиите и жалбоподателят бил подозиран в злоупотреби. Прокуратурата извършила предварителна проверка, която на първо време заключила, че няма данни за образуване на наказателно производство. Била създадена парламентарна комисия, за да проучи случая.

12. На 11 септември 1994 жалбоподателят напуснал страната.

Б. Образуването на наказателно производство

13. На 9 август 1995 Столичната следствена служба образувала следствено дело.

14. На 1 септември 1995 прокуратурата повдигнала срещу жалбоподателя обвинение за обсебване. Бил обвинен в присвояване на поверени му активи, във вреда на други, като обсебването било в особено големи размери и представлявало особено тежък случай. Това деяние било въздигнато в престъпление в член 206, алинея 4 от Наказателния кодекс, предвиждащ наказание лишаване от свобода до петнадесет години. Стойността на присвоените суми възлизала на 360 милиона български лева или повече от 5 милиона щатски долара, според приложимия към онзи момент обменен курс.

15. Поради отсъствието на жалбоподателя, обвинението било съобщено на назначения служебен адвокат. Спрямо жалбоподателя била взета мярка за неотклонение “задържане под стража” и била издадена международна заповед за задържане.

16. На 30 май 1996 срещу жалбоподателя било повдигнато ново обвинение за длъжностно присвояване на активи на дружеството с оглед особеното му качество на управител. Обвинението било за присвояване в особено големи размери, представляващо особено тежък случай, което се наказвало, съгласно член 203 от Наказателния кодекс, с лишаване от свобода до тридесет години. Според обвинението стойността на допълнително присвоените активи възлизала на 127 милиона лева.

17. Това ново обвинение било съобщено на служебния защитник.

В. Арестът и екстрадицията на жалбоподателя

18. Жалбоподателят бил арестуван в Кан на 20 август 1996 от френската полиция, със съдействието на Интерпол.

19. На 4 септември 1996 българските власти отправили искане за екстрадицията му. На 24 април 1997 министър-председателят на Франция издал заповед за екстрадиция. Жалбоподателят бил предаден на българските власти на 17 юни 1997.

Г. Продължаване на наказателното производство

20. Жалбоподателят бил отведен в Столичната следствена служба, където му било съобщено постановлението за привличане като обвиняем и задържане под стража от 1 септември 1994 и бил разпитан от следовател. Задържан бил в ареста на следствената служба.

21. На 16 декември 1997, водещият разследването следовател изменил обвинението, като обвинението в обсебване отпаднало и останало единствено обвинението в присвояване на активи на дружеството на стойност 174 милиона лева, престъпление по член 203 от Наказателния кодекс.

22. Следствието било приключено на 19 декември 1997 с мнение за предаване на съд. На 28 декември 1997 делото било изпратено на прокурора за произнасяне по заключителното постановление. С постановление от 7 май 1998, прокурорът върнал делото за допълнително разследване, давайки конкретни указания относно действията, които следвало да се извършат, и подлежащите на установяване факти.

23. На 16 юни 1999, след новото приключване на следствието, прокурорът отново решил да върне делото за допълнително разследване, тъй като установил, от една страна, че някои от

предходните му указания не са били изпълнени, а от друга - че не било осигурено участието на адвокат по време на разпитите на жалбоподателя, което било задължително предвид тежестта на обвинението.

24. На 12 ноември 1999 прокурорът изготвил обвинителен акт и постановил предаването на съд на жалбоподателя, като внесъл обвинителния акт в Софийския градски съд.

25. С разпореждане от 2 март 2000 съдията-докладчик констатирал, че повдигнатите срещу жалбоподателя обвинения не били достатъчно точни и подробни, за да му позволят да организира защитата си, и че било необходими извършването на някои допълнителни процесуално-следствени действия. Той върнал делото на прокурора, за да отстрани процесуалните нарушения.

26. В изпълнение на указанията на съда, прокурорът върнал делото на следствените служби. На 20 юли 2000, а след това на 21 август 2000, следователят изменил обвинението и уведомил за това жалбоподателя.

27. Жалбоподателят бил предаден на съд. С постановление от 22 декември 2000 обаче съдията-докладчик решил отново да върне делото на прокурора, приемайки, че повдигнатите обвинения съдържащи пропуски и противоречия, които биха могли да накърнят правото на защита.

28. На 18 януари 2001 жалбоподателят бил предаден на съд с нов обвинителен акт.

29. В края на първото съдебно заседание, проведено на 2 май 2001, съдът отложил разглеждането на делото за 1 октомври 2001, по-специално, за да разпита нови свидетели, поискани от защитата.

30. На заседанието на 1 октомври 2001 съдът констатирал невявяването на някои редовно призовани свидетели, наложил им глоба и наредил тяхното принудително довеждане за следващото съдебно заседание. Той постановил също така извършване на допълнителни процесуално-следствени действия, включително изготвяне на съдебно-счетоводна експертиза по искане на защитата.

31. Заседанието от 1 март 2002 било отложено, за да се даде възможност на страните да се запознаят със заключението на експерта. На заседанието на 15 март 2002 съдът приел редица доказателства, представени от страните, и назначил нова експертиза.

32. На заседанията на 10, 13 и 14 май 2002 съдът разпитал редица свидетели и назначил нова графологична експертиза. На съдебните заседанията на 8 и 9 юли 2002 били разпитани други свидетели и експерти. Освен това, по искане на жалбоподателя, съдът допуснал изслушване на нова експертиза.

33. На 5 февруари 2003 било проведено съдебно заседание, на което били разпитани редица свидетели. Съдът приел към доказателствата по делото изготвената експертиза, но намирайки, че последната не била

отговорила на всички поставени въпроси, назначил допълнителна експертиза.

34. На 3 април 2003 новата експертиза била представена по делото, съдът разпитал един свидетел, след което заседанието било закрито поради постъпила заплахата за бомба.

35. На 11 април 2003 била депозирана съдебно-счетоводната експертиза. Заседанието било отложено поради неявяване на свидетелите. На 4 юни 2003 бил разпитан един свидетел и съдът определил нов експерт. Заседанието от 2 октомври 2003 било отложено поради неявяване на призованите свидетели.

36. На заседанието от 10 декември 2003 съдът прочел показанията на неявилите се свидетели, дадени на предварителното производство.

37. Заседанието от 10 февруари 2004 било отложено, тъй като експертът все още не бил представил заключението си. На заседанието на 7 юни 2004 експертът депозирал заключението си и жалбоподателят бил разпитан.

38. Според последните сведения, с които разполага Съдът, нови заседания били проведени от 2 до 8 септември 2004, на които се състояли устните прения. С решение от 15 септември 2004 жалбоподателят бил признат за виновен за присвояване в особено големи размери, причинило вреди на повече от пет хиляди пострадали и представляващо особено тежък случай, и осъден на лишаване от свобода в размер на осем години. Жалбоподателят обжалвал това решение.

Д. Жалбите на жалбоподателя срещу мярката за неотклонение “задържане под стража”

39. След като бил задържан под стража на 17 юни 1997, жалбоподателят подал жалба пред Софийския градски съд на 21 октомври 1997. В нея той твърдял, че от доказателствата по делото не можело да се направи извод за извършване на престъпление и че освен това нямало никаква опасност да се укрие или осуети разкриването на обективната истина, тъй като повечето следствени действия вече били извършени. С определение от 13 ноември 1997 съдът отхвърлил жалбата, подчертавайки, че контролът му се ограничавал до проверка на законосъобразността на задържането под стража и установяване на факта, че обвинението е за тежко умишлено престъпление и че липсват обстоятелства срещу задържането. По тази последна точка, той приел, че опасността от укриване не може да се изключи, доколкото жалбоподателят вече се бил опитвал да осуети наказателното преследване. Що се отнася до здравословното състояние на заинтересованото лице, което посочвало, че страда от артроза, видно от медицинското заключение то не налагало неговото освобождаване.

40. Втора молба, подадена на 16 януари 1998, била разгледана на 2 февруари 1998. В нея жалбоподателят се позовавал на здравословното състояние на баща си, за когото трябвало да се грижи, собственото си здраве и фактът, че следствието било приключено. Съдът приел, че във връзка със здравословното състояние на жалбоподателя липсват нови обстоятелства от предходното решение и че болестта на баща му не изключва опасността от укриване, предвид предишните му деяния.

41. Подадената на 6 февруари 1998 молба за освобождаване била отхвърлена на 20 февруари 1998. Съдът приел, че жалбоподателят навежда същите доводи и не изтъква никакво ново обстоятелство, което да обоснове изменение на наложената мярка за неотклонение.

42. На 25 март 1998 жалбоподателят подал нова молба. Съдът я отхвърлил на 23 април 1998, намирайки, че не може да преразглежда въпроса за съществуването на опасност от укриване, доколкото това било вече установено в предходните решения. Впрочем той приел, че продължителността на задържането не била надхвърлила разумния срок съгласно член 5, алинея 3 от Конвенцията.

43. Друга молба на жалбоподателя, подадена на 1 юли 1998, била отхвърлена на 3 август 1998. Съдът счел, че не може да преразгледа въпросите, предмет на предходните молби, по-специално що се отнася до разумния характер на продължителността на задържането от гледна точка на Конвенцията.

44. На 6 август 1998 жалбоподателят подал нова молба, в която твърдял, че продължителността на задържането надхвърляла пределния срок, предвиден в член 152, алинея 3 от Наказателно-процесуалния кодекс. На 15 септември 1998, съдът приел, че не бил компетентен да се произнесе, доколкото прокурорът бил длъжен служебно да следи за спазването на въпросните срокове. Той препратил делото на прокурора.

45. На 12 октомври 1998 прокурорът отхвърлил молбата за освобождаване, тъй като счел, че двугодишният срок, който следвало да се изчислява от 12 август 1997, датата на въвеждане на това ограничение, не бил надхвърлен.

46. В нова молба до съда, подадена на 4 ноември 1998, жалбоподателят изтъкнал, че срокът в настоящия случай бил една година. Молбата му била отхвърлена на 1 декември 1998, с аргумента, че пределният срок в случая бил две години и че същият не бил надхвърлен. Освен това, позовавайки се на съдържащите се в предходните решения констатации относно необходимостта на задържането, съдът приел, че неговата продължителност не била неразумна с оглед сложността на делото.

47. На 24 февруари 1999 Софийският градски съд разгледал нова молба на жалбоподателя. Той преценил, че пределният срок на

задържането под стража в настоящия случай бил една година, установил, че същият бил надхвърлен и постановил освобождаването на жалбоподателя. Като гаранция за явяването му на процеса, той му наложил най-леката предвидена в закона мярка за неотклонение, а именно подписка.

II. ПРИЛОЖИМОТО ВЪТРЕШНО ПРАВО И СЪДЕБНА ПРАКТИКА

A. Вземане на мярка за неотклонение “задържане под стража”

48. В редакцията му към онзи момент и до влязлата в сила на 1 януари 2000 реформа член 152 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) предвижда, според тълкуванието му в съдебната практика, че спрямо лицата, обвинени в извършване на тежко умишлено престъпление, тоест престъпление, наказуемо с лишаване от свобода за повече от пет години, мярката за неотклонение “задържане под стража” е задължителна, освен ако заинтересованото лице не успее да докаже, че опасността да се укрие, осуети разкриването на обективната истина или извърши друго престъпление е изключена по обективни причини.

49. Мярката за неотклонение “задържане под стража” се взема от прокурора или следователя, като тези органи също така са компетентни да определят правната квалификация на деянието и оттам да преценят дали става въпрос за тежко умишлено престъпление или не.

Б. Продължителност на задържането под стража

50. Влязлата в сила на 12 август 1997 нова алинея 3 на член 152 ограничава до една година срока на задържането под стража на предварителното производство, освен по отношение на престъпления, наказуеми с лишаване от свобода повече от петнадесет години, доживотен затвор или смърт, за които пределният срок на тази мярка е две години.

В. Съдебен контрол върху задържането под стража

51. Член 152а НПК, действащ от 12 август 1997 до влязлата в сила на 1 януари 2000 реформа, предвижда право на всяко задържано под стража лице да обжалва задържането пред съда. При промяна на обстоятелствата задържаният има право отново да обжалва пред съда мярката за неотклонение (член 152а, алинея 4 от НПК).

52. Съгласно съдебната практика на Върховния съд, в производствата, образувани по жалба срещу мярка за неотклонение “задържане под стража”, съдилищата не трябва да проверяват дали са достатъчно доказателства за виновността на обвиняемия в извършване на престъплението, а да преценяват единствено законността на задържането (опред. № 24 от 23.5.1995 по н.д. 268/95, I н.о. на ВС, Сб. 1995, стр. 149).

ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИТЕ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 5 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

53. Жалбоподателят повдига редица оплаквания на основание член 5 от Конвенцията, който в приложимата си част гласи следното:

“3. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1 (с) на този член, трябва своевременно да бъде изправено пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. (...)”

4. Всяко арестувано или лишено от свобода лице има право да обжалва законността на неговото задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай, че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице. (...)”

A. Относно правото на жалбоподателя да бъде изправен пред съдия или друго длъжностно лице, упълномощено да изпълнява съдебни функции

1. Становищата на страните

53. Жалбоподателят се оплаква, че не бил изправен пред съдия незабавно след екстрадицията му в България и задържането му под стража. Той поддържа, че следователят и прокурорът, постановили задържането му, не притежават изискваните от член 5, алинея 3 качества.

54. Правителството подчертава, че след постановените от Съда решения, българското законодателство относно задържането под стража било съгласувано с Конвенцията. Жалбоподателят обаче изтъква, че законодателните промени, приети след неговото задържане, не са се отразили върху положението му.

2. Преценката на Съда

55. Съдът напомня, че вече е констатирал в редица дела относно съществуващата в България до 1 януари 2000 система на задържане под стража, че нито следователите, пред които са изправяни обвиняемите, нито прокурорите, които одобрявали задържането под стража, не могат да се считат за “длъжностни лица, упълномощени от закона да изпълняват съдебни функции” по смисъла на член 5, алинея 3 от Конвенцията (*Вж. Асенов и други с/у България*, решение от 28 октомври 1998, *Сборник с решения* 1998-VIII, стр. 2298-2299, абзац 145-150 [*Assenov et autres c. Bulgarie*, arrêt du 28 octobre 1998, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-VIII, pp. 2298-2299, §§ 145-150]; *Николова с/у България* [ГО], № 31195/96, абзац 49-53, ЕКПЧ 1999-II [*Nikolova c. Bulgarie* [GC], n° 31195/96, §§ 49-53, CEDH 1999-II]; *Шиишков с/у България*, № 38822/97, абзац 52-54, 9 януари 2003 [*Shishkov c. Bulgarie*, n° 38822/97, §§ 52-54, 9 janvier 2003]).

56. Настоящото производство също се отнася до задържане под стража преди 1 януари 2000. Съдът препраща към анализа си на приложимото право в решението по цитираното по-горе дело *Николова* (абзац 49-53) и констатира, че нито следователят, разпитал жалбоподателя, нито прокурорът, постановил мярката за неотклонение “задържане под стража” не могат да се считат за достатъчно независими и безпристрастни за нуждите на член 5, алинея 3, имайки предвид обвинителната им функция и евентуалното им участие като страна в съдебния процес. Впрочем, в конкретния случай жалбоподателят бил изправен пред съдебен орган едва във връзка с разглеждането на жалбата му, а именно на 13 ноември 1997, тоест месеци след неговото задържане.

57. При тези обстоятелства, правото на жалбоподателя да бъде изправен пред съдия или друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, не е било спазено, в нарушение на член 5, алинея 3 от Конвенцията.

Б. Относно правото на жалбоподателя делото му да бъде разгледано в разумен срок или да бъде освободен преди неговото гледане в съда

1. Становищата на страните

5958. Жалбоподателят счита, че задържането му се основавало на противоречиви обвинения и необосновани твърдения за опасност от укриване или осуетяване разкриването на обективната истина. Освен това той поддържа, че към момента на екстрадицията вече били извършени множество следствени действия и разследващите органи не били действали с необходимата бързина, предвид факта, че е бил

задържан. Той подчертава по-специално, че делото многократно било връщано от прокурора поради непълноти и процесуални нарушения, изцяло по вина на разследващите органи.

60. Правителството счита, че за задържането на жалбоподателя е имало относими и достатъчни основания, имайки предвид тежестта на обвинението, отнасящо се до присвоявания в големи размери, и нуждите на разследването. Според него продължителността на производството не била надхвърлила разумния срок по смисъла на член 5, алинея 3 и че в хода на следствието не е имало необосновани забавяния.

2. Преценката на Съда

а) По отношение на относимия период

59. Съдът намира, че за нуждите на член 5, алинея 3 относимият срок на задържането обхваща периода от предаването на жалбоподателя на българските власти на 17 юни 1997 до освобождаването му на 24 февруари 1999. По отношение на предходния период, през който заинтересованото лице било задържано във Франция за целите на екстрадицията, Съдът отбелязва, че това задържане не попада в обхвата на точка с) на член 5, алинея 1, а в този на точка ф), към който изискванията на член 5, алинея 3 не се прилагат. Следователно относимият срок е една година и осем месеца.

б) По отношение на разумността на срока

60. Във връзка с това оплакване, Съдът препраща към константната си съдебна практика в тази материя (*Вж.* например *Лабита с/у Италия* [ГО], № 26772/95, абзац 152-153, ЕКПЧ 2000-IV [*Labita c. Italie* [GC], n° 26772/95, §§ 152-153, CEDH 2000-IV]; *Лавенц с/у Латвия*, № 58442/00, абзац 70-71, 28 ноември 2002 [*Lavents c. Lettonie*, n° 58442/00, §§ 70-71, 28 novembre 2002]).

61. Във връзка с настоящия случай, Съдът напомня, че в частичното си решение от 5 септември 2002 е отхвърлил оплакването на жалбоподателя относно законността на задържането и е приел, че властите са разполагали с приемливи основания да го подозират в извършване на престъпление.

62. Що се отнася до основаниято за продължаване на задържането на жалбоподателя, Съдът отбелязва, че към момента на събитията член 152 от българския Наказателно-процесуалния кодекс предвиждал задължително налагане на мярка за неотклонение “задържане под стража” за престъпления с определена тежест, освен ако задържаният не успее да установи, като доказателствената тежест падала върху него, че липсва каквато и да било опасност да се укрие, осуети разкриването на обективната истина или извърши други престъпление

(Вж. абзац 48 по-горе и *Илийков с/у България*, № 33977/96, абзац 79-83, 26 юли 2001 [*Ilijkov c. Bulgarie*, n° 33977/96, §§ 79-83, 26 juillet 2001]).

63. Съдът намира, че в конкретния случай, за да обосноват задържането на жалбоподателя, съдилищата се позовали не само на въпросната задължителност, но също така на съществуваща опасност от укриване, предвид факта, че заинтересованото лице вече било опитало да осуети наказателното преследване и било необходимо екстрадирането му, за да се яви пред органите на правосъдието.

64. Съдът признава, че така изложеният довод не е лишен от основателност и би могъл да обоснове задържането на първо време. Опасността от бягство обаче намалява с течение на времето, прекарано в ареста (Вж. *Ноймайстер с/у Австрия*, решение от 27 юни 1968, Поредица А № 8, стр. 39, абзац 10 [*Neumeister c. Autriche*, arrêt du 27 juin 1968, série A n° 8, p. 39, § 10]). Впрочем във всички свои решения и в това от 1 декември 1998, взето повече от година и половина след задържането на жалбоподателя, съдът се основавал на същите обстоятелства, без да установи с конкретни доказателства, че въпросната опасност продължава да съществува.

65. Що се отнася до другите изтъкнати аргументи, като сложността на делото или нуждите на разследването, те са общи и не почиват на никакви точни данни, като например предстоящо осъществяване на следствено действие, изискващо оставането на жалбоподателя в ареста. Освен това, Съдът намира, че съдилищата в нито един момент не са разгледали възможността да наложат друга мярка за неотклонение на жалбоподателя, като например внасянето на гаранция. Ето защо Съдът счита, че националните власти не са обосנוвали с достатъчни и относими доводи оставането на жалбоподателя в ареста след изтичането на определен период от време.

66. Относно усърдието на властите, Съдът на първо място отбелязва, че делото, отнасящо се до икономически престъпления от голям мащаб, представлявало голяма фактическа и юридическа сложност. Той намира обаче, че след връщането на делото за допълнително разследване на 7 май 1998, през следващите девет месеца, през които жалбоподателят останал в ареста, не били извършени много следствени действия. В тази връзка той отбелязва, че самият прокурор е установил, че в процесния период някои от дадените указания не са били изпълнени. Поради това Съдът счита, че държавните органи не са действали с необходимата бързина предвид обстоятелството, че жалбоподателят бил задържан.

67. От изложеното следва, че е налице нарушение на член 5, алинея 3.

В. Относно правото на обжалване пред съд на законността на задържането

1. Становищата на страните

70. Жалбоподателят поддържа, че приложимото законодателство и съдебна практика към онзи момент не позволявали на съдилищата да осъществяват контрол върху задържането, съответстващ на изискванията на Конвенцията, по-специално що се отнася до наличието на обосновано съмнение спрямо него. Той оспорва изводите на съдилищата, че се опитал да избегне правосъдието и че съществува опасност от бягство, и твърди, че те не са разгледали всички негови аргументи относно законността на задържането, по-специално тези, които се основават на противоречие с предвиденото в член 5, алинея 3 от Конвенцията изискване за «разумен срок». На последно място той критикува отказа на районния съд от 15 септември 1998 да разгледа жалбата му за надхвърляне на предвидените във вътрешното законодателство срокове.

68. Правителството изтъква, че всички подадени от жалбоподателя жалби били разгледани в рамките на състезателно производство, в присъствието на заинтересования, че съдилищата взели предвид относимите обстоятелства, за да обосновават задържането, и отговорили на повдигнатите възражения.

2. Преценката на Съда

а) Относно обхвата на съдебния контрол върху задържането под стража

69. Съдът напомня, че арестуваните или задържани лица имат право на контрол за спазването на процесуалните и материални изисквания за “законност” на лишаването им от свобода по смисъла на Конвенцията. Поради това компетентният съд трябва да провери както съответствието с процесуалните правила на вътрешното право, така и разумността на мотивираните ареста съмнения и законността на преследваната със задържането цел (*Вж. Бродан и други с/у Обединеното кралство*, решение от 29 ноември 1988, Поредица А № 145-В, стр. 34-35, абзац 65 [*Brogan et autres c. Royaume-Uni*, arrêt du 29 ноември 1988, série A n° 145-В, pp. 34-35, § 65]).

70. В настоящия случай Съдът констатира, че според съществуващата съдебна практика в България към момента на фактите (*Вж. абзац 52 по-горе и решението по горепосоченото дело Николова*, абзац 59), съдията, разглеждащ жалба срещу мярка за неотклонение “задържане под стража” не бил длъжен да изследва въпроса дали обвиненията са подкрепени с достатъчно доказателства. Съгласно тази практика, съдът, сезиран с молбите на жалбоподателя за

освобождаване, не обсъдил неговите твърдения, поставящи под съмнение действителността на повдигнатите обвинения.

71. Относно другите доводи на жалбоподателя, отнасящи се по-специално до липсата на опасност от укриване или до прекомерната продължителност на задържането от гледна точка на член 5, алинея 3 от Конвенцията, съдът често ги е подминавал с мълчание, приемайки, че след като веднъж били разрешени по повод предходни молби на заинтересования тези въпроси не могат да се преразглеждат.

72. Освен това, Съдът напомня, че докато член 5, алинея 4 от Конвенцията не задължава съдията, разглеждащ жалба срещу задържане, да обсъжда всички изложени от жалбоподателя доводи, предвидените в същия текст гаранции биха били лишени от същината си, ако съдията, позовавайки се на вътрешното право и съдебна практика, би третираше като ирелевантни или би оставил без разглеждане конкретни факти, изтъкнати от задържания и способни да поставят под съмнение наличието на условията, съществени за « законосъобразността » на лишаването му от свобода по смисъла на Конвенцията (решение по цитираното по-горе *Николова*, абзац 61).

73. Ето защо, доколкото не е обсъдил, дори накратко, наведените конкретни аргументи от жалбоподателя, съдът е осъществил съдебен контрол, чието естество и обхват не отговарят на изискванията на член 5, алинея 4 от Конвенцията.

74. Следователно е налице нарушение на тази разпоредба.

б) Относно отказа на съда да се произнесе по молбата на жалбоподателя от 15 септември 1998

75. По-нататък Съдът отбелязва, че на 15 септември 1998 Софийският градски съд отказал да се произнесе по молба, в която жалбоподателят твърди надхвърляне на пределния срок на задържането под стража, тъй като преценил, че не следва да се произнася относно спазването на този срок, доколкото прокурорът бил длъжен да следи за това служебно.

76. Съдът отбелязва, че този отказ противоречи на вътрешната съдебна практика и че последващите молби на жалбоподателя, съдържащи същите възражения, били разгледани по същество от съда. Във всеки случай, той констатира, че жалбата повдигала въпрос, свързан със законността на задържането, че жалбоподателят нямал достъп до съд, който да разгледа изложените в нея аргументи, а прокурорът, произнесъл се в крайна сметка, очевидно не притежавал качествата на « съд » по смисъла на член 5, алинея 4.

77. Следователно член 5, алинея 4 е нарушен и в тази връзка.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6, АЛИНЕЯ 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

78. Жалбоподателят се оплаква на основание член 6, алинея 1 от Конвенцията от продължителността на наказателното производство, която счита за прекомерна с оглед изискванията на член 6, алинея 1 от Конвенцията. В приложимата си част член 6, алинея 1 гласи следното:

“Всяко лице при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на ... гледане на неговото дело в разумен срок от ... съд ...”.

A. Становищата на страните

82. Жалбоподателят счита, че на етапа на предварителното производство били настъпили съществени забавяния по вина на властите. Небрежността на следователите била причина за редица връщания на делото от прокурора или съдията-докладчик с цел съобщаване на всички обвинения или попълване на празноти в разследването. Недостатъците на разследването също били причина за забавяния на съдебното производство, тъй като съдът бил принуден да извършва следствени, които е могло да се извършат на предварителното производство и които жалбоподателят вече бил поискал.

79. Правителството поддържа, че продължителността на производството се дължи преди всичко на голямата сложност на делото, отнасящо се до присвоявания в особено големи размери, причинили вреди на множество вложители. Така, в хода на следствието били събрани показанията на повече от пет хиляди свидетели, били изготвени редица експертизи, петдесет свидетели били призовани пред съда, а делото било съставено от двеста и четиринадесет тома.

80. По-нататък Правителството подчертава, че за продължителността на производството отчасти бил виновен жалбоподателят, който напуснал страната, за да отиде в чужбина и по този начин станал причина за провеждане на издирване и производство по екстрадиция. То счита, че връщанията на делото от прокурора за допълнително разследване се дължали на голямата фактическа и правна сложност на делото; на етапа на съдебното производство, някои отлагания били резултат от искания на защитата за назначаване на допълнителни експертизи. На последно място Правителството изтъква, че съдът проявил старание, налагал глоби на редовно призованите свидетели, които не се били явили, и че заседанията били насрочвани през разумни интервали от време.

Б. Преценката на Съда

1. По отношение на относимия период

81. Съдът напомня, че в наказателните производства, относимият период от гледна точка на изискването за « разумен срок» започва да тече от момента, в който лицето бъде «обвинено». “Обвинението” по смисъла на член 6, алинея 1, може да се определи “като официалното уведомяване от компетентния орган на едно лице, за твърдението, че е извършило престъпление”, дефиниция, която кореспондира и с критерия дали положението на заподозрения е било “съществено повлияно” (Вж., по-специално, решението по делото *Екле с/у Германия* от 15 юли 1982, Поредица А № 51, стр. 33, абзац 73 [*Eckle c. Allemagne* du 15 juillet 1982, série A n° 51, p. 33, § 73]).

82. В настоящия случай, наказателното производство било образувано през август 1995, но жалбоподателят не бил уведомен незабавно, тъй като се намирал в чужбина. Според него, той бил уведомен официално за производството когато бил задържан, в изпълнение на издадената срещу него международна заповед за задържане, на 20 август 1996. Следователно за начален момента на срока трябва да се счита тази дата.

87. Жалбоподателят бил осъден с присъда от 15 септември 2004, която обжалвал. Следователно към момента на произнасяне на присъдата, производството траело вече осем години и един месец, като обхващало предварителното производство и една съдебна инстанция.

2. Относно разумността на продължителността

83. Съдът напомня, че разумността на продължителността на производството се преценява с оглед обстоятелствата по делото и предвид критериите, приети в съдебната му практика, по-специално сложността на делото, поведението на жалбоподателя и компетентните органи (*Пелусие и Саси с/у Франция* [ГО], № 25444/94, абзац 67, CEDH 1999-II [*Pélissier et Sassi c. France* [GC], n° 25444/94, § 67, CEDH 1999-II]; *Портингтън с/у Гърция*, решение от 23 септември 1998, Сборник 1998-VI, стр. 2630, абзац 21 [*Portington c. Grèce*, arrêt du 23 septembre 1998, Recueil 1998-VI, p. 2630, § 21]).

84. Съдът установява, че в настоящия случай обвинението се отнасяло до икономически престъпления от голям мащаб, причинили вреди на няколко хиляди души. Няма никакво съмнение, че разследването на случая налагало извършване на множество следствени действия. Впрочем, десетки свидетели и експерти били изслушани от съда. Следователно делото представлявало голяма фактически и юридическа сложност.

90. Що се отнася до поведението на жалбоподателя, Съдът на първо място отбелязва, че посоченият от Правителството период от време, през който заинтересованият пребивавал във Франция преди задържането му, не бил включен в относимия период на производството (абзац 86 по-горе). По отношение на останалия период на производството, Съдът не открива данни, сочещи че поведението на жалбоподателя било причина за съществени забавяния. Тъй като най-вече ставало въпрос за искания от страна на защитата в хода на процеса, Съдът не намира, че същите по някакъв начин са удължили производството, като освен това установява, че те били уважени от съда.

85. Относно поведението на съдебните органи, Съдът отбелязва на първо място, че периодът от около десет месеца, между август 1996 и юни 1997, необходим за екстрадирането на жалбоподателя, следва да се счита за неизбежен в контекста на международното съдебно сътрудничество и не може да се вменява във вина на българските власти, които освен това на този етап изглежда не са причинили особени забавяния (*Вж., mutatis mutandis, Сари с/у Турция и Дания, № 21889/93, абзац 92, 8 ноември 2001 [Sari c. Turquie et Danemark, n° 21889/93, § 92, 8 ноември 2001]*).

86. За сметка на това Съдът изтъква, че за редица забавяния в хода на предварителното производство, чиято обща продължителност след екстрадицията на жалбоподателя била три години и половина, вина имали властите. Следствието приключвало четири пъти, но прокурорът или съдията-докладчик връщали делото поради наличие на процесуални нарушения или за допълнително разследване, обстоятелства, за които отговорност носят държавните органи и чиято повторемост не може да се обясни единствено със сложността на делото. Тези връщания, както и забавянията от няколко месеца, които всеки път били необходими на следователите, за да изпълнят дадените указания, значително удължили продължителността на производството.

87. Относно съдебната фаза, Съдът отбелязва, че заседания били провеждани на редовни интервали от време и че съдът, на няколко пъти, вземал мерки, за да осигури явяването на свидетелите. Съдът изтъква обаче, че за три години и осем месеца, съдът заседавал около двадесет дни, в хода на които делото било разгледано по същество. На някои от съдебните заседания били разпитвани по един или двама свидетели или било постановявано извършването на определени следствени действия. Съдът счита, че този ритъм не се явява разумен при конкретните обстоятелства, предвид общата продължителност на производството от повече от осем години до решението на първата инстанция. В тази връзка той напомня, че договарящите държави са длъжни са организират съдебната си система така, че да гарантират на

всеки право да получи окончателно решение по повдигнатото срещу него обвинение в « разумен срок ».

88. С оглед изложеното по-горе и предвид всички налични данни, Съдът счита, че продължителността на производството, предмет на спора, до настоящия момент не отговаря на изискването за разумен срок.

89. Следователно е налице нарушение на член 6, алинея 1.

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

96. Член 41 от Конвенцията гласи следното:

“Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна.”

А. Вреди

90. Жалбоподателят претендира 50 000 евро (EUR) като обезщетение за неимуществени вреди, претърпени в резултат от нарушенията на Конвенцията от страна на държавата-ответник и поддържа, че властите забавили производството и организирали медийна кампания с цел да му навредят. Освен това той иска 3 000 български лева или около 1 500 евро като обезщетение за имуществени вреди, резултат от невъзможността му, по време на задържането, да полага труд и да се осигурява за пенсия за изслужено време и старост.

91. Правителството счита, че установяването на нарушението само по себе си представлява достатъчно удовлетворение. То поддържа, че при всички случаи претендираните суми са прекомерни.

92. По отношение на имуществените вреди, Съдът изтъква липсата на причинно-следствена връзка между констатираните нарушения и претендираните от жалбоподателя вреди. За сметка на това Съдът счита, че констатираните по-горе нарушения на член 5 и член 6 са причинили на заинтересования известни неимуществени вреди. Вземайки предвид всички налични данни и решавайки по справедливост, според изискването на член 41, в тази връзка той присъжда на жалбоподателя 3 000 евро, заедно с евентуалните данъци и такси върху тази сума.

Б. Съдебни разноски

100. Жалбоподателят моли да му бъде присъдена също така сума в размер на 4 300 евро като съдебни разноски във връзка с

производството пред Съда, от които 4 000 евро адвокатско възнаграждение и 300 евро пощенски и преводачески разходи. Той представя фактура за разходите за превод, както и договор за правна помощ, от който е видно, че дължимите суми са платими след приключване на производството.

101. Правителството изтъква, че жалбоподателят не бил представил подробен график за изработените от адвоката часове. То посочва също така, че доколкото част от оплакванията били обявени за недопустими, адвокатското възнаграждение следвало да бъде намалено.

93. Съгласно юриспруденцията на Съда, на жалбоподателя се присъждат направените от него съдебни разходи, доколкото същите са действително извършени, необходими и разумни. Имайки предвид всички налични данни и по-специално изложените от Правителството аргументи, Съдът счита за уместно да присъди на жалбоподателя обща сума в размер на 2 500 евро, заедно с евентуалните данъци и такси върху нея.

В. Лихва за забава

103. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се изчислява на основата на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процента.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ,

1. *Приема*, с единодушие, че е налице нарушение на член 5, алинея 3 от Конвенцията, тъй като жалбоподателят не бил изправен пред съдия или друго длъжностно лице, упълномощено да изпълнява съдебни функции;
2. *Приема*, с пет срещу два гласа, че е налице нарушение на член 5, алинея 3 от Конвенцията във връзка с продължителността и обосноваването на задържането под стража;
3. *Приема*, с единодушие, че е налице нарушение на член 5, алинея 4 от Конвенцията във връзка с недостатъчния обхват на съдебния контрол и отказа да се разгледа една от молбите на жалбоподателя;
4. *Приема*, с пет срещу два гласа, че е налице нарушение на член 6, алинея 1 от Конвенцията във връзка с продължителността на наказателното производство;

5. *Приема*, с пет срещу два гласа,
- а) че държавата-ответник следва да заплати на жалбоподателя, в срок от три месеца от влизането в сила на решението съгласно член 44, алинея 2 от Конвенцията, следните суми, като легова равностойност по курса, приложим в деня на плащането:
 - (i) 3 000 EUR (три хиляди евро) като обезщетение за неимуществени вреди;
 - (ii) 2 500 EUR (две хиляди и петстотин евро) като обезщетение за съдебни разходи;
 - (iii) евентуалните данъци и такси върху посочената по-горе сума;
6. *Отхвърля*, с единодушие, остатъка от претенцията за справедливо удовлетворение.

Изготвено на френски език и съобщено писмено на 3 ноември 2005, в съответствие с член 77, алинеи 2 и 3 от Правилника на Съда.

Сьорен НИЛСЕН
Секретар

Кристос РОЗАКИС
Председател

Към настоящото решение е приложено, съгласно членове 45, алинея 2 от Конвенцията и 74, алинея 2 от Правилника, частичното особено мнение на г-жа Ботушарова и г-н Ковлер.

К.Л.Р.
С.Н.

ЧАСТИЧНО ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА Г-ЖА БОТУШАРОВА И Г-Н КОВЛЕР, СЪДИИ

1. Не можем да споделим заключението на мнозинството, според което е налице нарушение на член 5, алинея 3 и член 6, алинея 1 от Конвенцията във връзка с продължителността на задържането под стража и тази на наказателното производство, по съображения, изложено накратко по-долу и в светлината на възприети от юриспруденцията на Съда принципи (*Лабита с/у Италия* [ГО], № 26772/95, абзац 152-153, ЕКПЧ 2000-IV ; *Кудла с/у Полша* [ГО], № 30210/96, абзац 124, ЕКПЧ 2000-XI).

2. На първо място във връзка с обосновката на задържането под стража, считаме че при конкретните обстоятелства и предвид предишните деяния на жалбоподателя, изтъкнатата от властите опасност от укриване представлява относим и достатъчен аргумент в полза на задържането под стража.

3. По отношение на извършените от властите действия държим да подчертаем изключителния характер на това дело, чиято фактическа и юридическа сложност бе констатирана и от мнозинството. Според нас, следва да се признае, че разследването и провеждането на наказателно производство за измама от такъв мащаб, извършена в развиваща се икономическа обстановка и увреждаща хиляди лица, което обхваща значителен брой гласни и писмени доказателства и преписка, съставена от двеста и четиринадесет тома, изискват време.

4. Дори някои забавяния действително да могат да се вменят във вина на властите, необходимо е да се изтъкне, че в съдебната фаза на производството, съдът е взел мерки за обезпечаване бързото развитие на процеса, по-специално що се отнася до явяването на свидетелите, и е насрочвал заседания през редовни интервали от време. От друга страна, жалбоподателят е подавал множество жалби срещу мярката за неотклонение “задържане под стража”, чието разглеждане неизбежно е отнело известно време, и е правил искания за събиране на нови доказателства, причинили редица отлагания на съдебни заседания (*Вж. Хозе с/у Холандия*, решение от 22 май 1998, *Сборник с решения* 1998-III, стр. 1102, абзац 51-55 [*Hozee c. Pays-Bas*, arrêt du 22 mai 1998, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-III, p. 1102, §§ 51-55] ; *Дебаш с/у Франция*, № 49392/99, абзац 40-45, 3 декември 2002 [*Debbasch c. France*, n° 49392/99, §§ 40-45, 3 décembre 2002]).

5. В заключение, считаме, че в конкретните обстоятелствата, членове 5, алинея 3 и 6, алинея 1 не са били нарушени.